

sariat), anderzijds aan de Duitse schatkist. 'Gevorderd' werden tenslotte arbeidskrachten, eerst werklozen, later werkende arbeiders. Wij komen op deze aspecten van de bezettingspolitiek, voorzover wij ze niet al in voorafgaande delen behandelden (dat geldt voor de arbeidsinzet), terug – in deze paragraaf denken wij bij 'vorderingen' eerder aan de massale acties die een *einmalig* karakter hadden. Wat de vervoerssector betreft, zullen wij deze acties in een volgende paragraaf behandelen.¹

Wij roepen dan, om te beginnen, opnieuw in de herinnering dat in de zomer van '40 een groot deel van de door de regering gevormde grondstofvoorraden gevorderd werden: de helft van de voorraden eetbare vetten en oliën, bijna een vijfde van de voorraden cacaobonen en rijst, ruim de helft van de voorraden koffie, een kleine hoeveelheid thee (thee werd in Duitsland weinig gedronken), twee-vijfde van de voorraden tabak, bijna een vijfde van de ruwe katoen, ca. drie-vijfde van de ruwe wol en ongeveer de helft van de huiden. Aan industriële grondstoffen werden o.m. gevorderd: ruim de helft van de voorraden tin, een kwart van de voorraden aluminium, bijna de helft van de voorraden rubber, de helft van de voorraden cocosgarens, twee-vijfde van de voorraden sisal, een derde van de voorraden manilla (sisal en manilla zijn de belangrijkste grondstoffen bij de touwproductie) en bijna 60 000 ton schroot (hoe groot de totale schrootvoorraden waren, is niet bekend). Tenslotte werd met een derde van de voorraden smeerolie, meer dan de helft van de benzine voor motorvoertuigen en alle vliegtuigbenzine door Duitsland in de wacht gesleept.

Objecten die, zou men kunnen zeggen, tot de inventaris van de Nederlandse volkshuishouding behoorden, werden, tenzij zij uit metalen bestonden die men kon omsmelten (zij komen straks aan de orde), als regel door de bezetter niet gevorderd, maar daar waren uitzonderingen op. Toen Nederland capituleerde, lagen er 33 zeeschepen, tezamen ruim 130 000 brutoregister-ton groot, onbeschadigd in onze havens, samen met een 300-tal kleinere schepen. Vrijwel al die zeeschepen werden gevorderd en door de Duitsers in de vaart gebracht (daarbij liep het grootste schip, de 'Baloeran' van de

¹ Pro memorie wijzen wij er op dat de gehele bezetting door grote aantallen gebouwen door het *Reichskommissariat* en vooral door de *Wehrmacht* in gebruik gevorderd werden. De huurwaarde werd dan slechts voor twee-derde vergoed en voor het gebruik van het meubilair werd 6% vergoed van de waarde volgens de personele belasting. Hotels kwamen hierbij in grote moeilijkheden doordat de belastingdienst, rekening houdend met de moeilijke toestand in het hotelbedrijf in de jaren '30, de grondslagen huurwaarde en meubilairwaarde opzettelijk laag gehouden had. Grote hotels kregen zodoende als regel slechts een vijfde of een zesde vergoed van hun werkelijke vaste lasten.